

میرزاییگ شهرت قراخان را به سبب تیره بودن چهره‌اش، از نادرشاه گرفته بود. او به سبب رشادت در جنگ داغستان (۱۱۵۴-۱۱۵۵)، مورد توجه نادرشاه قرار گرفت و تمام روستاهای الوف تیول او شد. قراخان پس از قتل نادرشاه و در هنگامه جنگهای مدعیان سلطنت ایران، بر قلمرو خود افزود و بخش بزرگی از سرزمین تالش* را تصرف کرد (همان، ص ۵۸-۵۹؛ اوین^۱، ص ۱۱۶-۱۱۷). پس از به قدرت رسیدن کریم‌خان زند در ۱۱۶۴، قراخان دستگیر و در شیراز زندانی شد. هفت سال بعد، وی به دستور کریم‌خان آزاد شد و به حکومت تالش رسید تا مانعی برای جاه‌طلبیهای هدایت خانگیلانی باشد (← لنگرانی، ص ۴۴). قراخان در کشمکش با هدایت‌خان، چندی نیز همراه پسرانش، میرمصطفی و عسگریگ، در رشت به حبس افتاد (← همان، ص ۵۱-۵۴).

قراخان در ۱۲۰۱ درگذشت و فرزند بزرگش، میرمصطفی‌خان، حاکم تالش شد (برادگاهی، ص ۵۹-۶۰). به گفته باکیخانوف (ص ۱۶۹)، میرمصطفی‌خان مدتی در زندان امیرفتحعلی‌خان قبه‌ای، بزرگ‌ترین امیر و حاکم محلی داغستان و آذربایجان، بود و با موافقت او به حکومت خانات تالش رسید. میرمصطفی‌خان مشهورترین حاکم این خاندان است. در دوره حکومت او، قلمرو خانات تالش گسترش یافت و تقریباً تمام تالش از بالهارود تا دنیاچال اسالم را دربرمی‌گرفت. او هیچ‌گاه مطیع آقامحمدخان قاجار نشد و حتی چند بار با قوای او به جنگ پرداخت (ساروی، ص ۱۹۳-۱۹۴، ۲۶۶-۲۶۷). میرمصطفی‌خان از همراهان مرتضی قلی‌خان قاجار*، برادر سرکش آقامحمدخان، بود و او را در حمله به رشت در ۱۲۰۳ یاری کرد. مرتضی قلی‌خان پیش از آن هم، مدتی را در میان تالشیها گذرانده بود (← غفاری کاشانی، ص ۷۵۱، ۷۵۴).

میرمصطفی‌خان در ۱۲۱۲ و پس از آگاهی از خیر قتل آقامحمدخان، همراه آقاعلی شفتی، حاکم موروثی شفت، به گیلان حمله برد و رشت را تصرف کرد. اقامت او در رشت دیری نپایید و پیش از رسیدن سپاهیان فتحعلی‌شاه به گیلان، از رشت خارج شد و به تالش بازگشت (ساروی، ص ۳۰۷-۳۰۸؛ لنگرانی، ص ۵۷-۵۹).

در آغاز سلطنت الکساندر اول، میرمصطفی‌خان نماینده‌ای به دربار روسیه فرستاد و اطاعت خود را از آن امپراتوری اعلام کرد و خواهان حمایتی آن شد. دولت روسیه که آماده پذیرش چنین درخواستهایی بود، قوایی به تالش گسیل داشت و میرمصطفی‌خان نیز آنان را در قلعه کهنه آستارا و قریه گرمی اوجارود و شهر لنگران جای داد (برادگاهی، ص ۶۰-۶۲؛

۱۱۶۹/۱۷۵۵ ع، دهللی ۱۹۸۷؛ سیالکوتی مل وارسته لاهوری، رساله احقاق حق وارسته سیالکوتی مل، چاپ سیدحسن عباس، قند پارسی، ش ۲۹-۳۰ (بهار و تابستان ۱۳۸۴)؛ محمدرضا شفیعی کدکنی، شاعری در هیچ منتقدان: نقد ادبی در سبک هندی پیرامون شعر حزین لاهیجی، [تهران] ۱۳۷۵ ش؛ همو، مسائل سبک‌شناسی از نگاه 'آرزو'، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال ۳۶، ش ۲ (تابستان ۱۳۸۲)؛ صدیق‌حسن‌خان، تذکره شمع انجمن، چاپ محمدکاظم کهدویی، یزد ۱۳۸۶ ش؛ خضر عباسی نوشافی، فهرست نسخه‌های خطی فارسی: کتابخانه همدرد کراچی، اسلام‌آباد ۱۳۶۸ ش؛ محمود فتوحی، نقد ادبی در سبک هندی، تهران ۱۳۸۵ ش؛ فهرست میکروفیلم نسخه‌های خطی فارسی و عربی، [دهلی‌نو] مرکز میکروفیلم نور، ۱۳۷۹-۱۳۸۰ ش؛ قیام‌الدین علی قائم، تذکره مخزن یکات، چاپ سیدظاهرالحسن رضوی، لاهور ۱۹۶۶؛ کتابخانه ندوة العلماء، فهرست نسخه‌های خطی فارسی کتابخانه ندوة العلماء لکهنو، دهلی‌نو: مرکز تحقیقات زبان فارسی در هند، ۱۳۶۵ ش؛ خانباا مشاء، فهرست کتابهای چاپی فارسی، تهران ۱۳۳۷-۱۳۴۲ ش؛ احمد متزوی، فهرست مشترک نسخه‌های خطی فارسی پاکستان، اسلام‌آباد ۱۳۶۲-۱۳۷۰ ش؛ میرمحمدتی میر نکات‌الشعراء، چاپ عبادت بریلوی، لاهور ۱۹۸۰؛ علی‌رضا نقوی، تذکره‌نویسی فارسی در هند و پاکستان، تهران ۱۳۴۳ ش؛ عقیلی‌بن محمدعلی واله داغستانی، تذکره ریاض‌الشعراء، چاپ محسن ناجی نصرآبادی، تهران ۱۳۸۴ ش؛

Khān Bahādur and 'Abdu'l - Kādir-e- Sarfarāz, A descriptive catalogue of the Arabic, Persian and Urdu manuscripts in the library of the University of Bombay, Bombay 1935; Charles Ambrose Storey, Persian literature: a bio-bibliographical survey, vol.2 pt.2, London 1972.

/ سعید شفیعیون /

خانات تالش، خاندانی حکومتگر در لنگران از ۱۱۶۰ تا ۱۳۳۹. قلمرو این خاندان به تدریج گسترش یافت و تمام مناطق تالش‌نشین، به استثنای ماسال و شاندرمن و تالش‌دولاب (امروزه شهرستانهای ماسال و رضوانشهر)، را دربرگرفت (← برادگاهی، ص ۵۸-۵۹؛ ادامه مقاله). مؤسس این حکومت جمال‌الدین میرزاییگ، مشهور به قراخان، از سادات لنگران بود که نسبشان را به زیدبن‌علی‌بن حسین می‌رساندند. پدر میرزاییگ، عباس‌خان خلیفه، از سادات ضیابری بود که ظاهراً در عصر شاه‌عباس دوم صفوی به آلف لنگران مهاجرت کرده و طبق فرمان شاه، خلیفه صوفیان آن منطقه شده بود (← برادگاهی، ص ۵۶-۵۷).

1. Aubin

Yeni Türkiye

72

bu sayıda

kafkaslar özel sayısı - II

devlet adamları, bilim adamları, uzmanlardan ve yazarlardan arşivlere dayalı uluslararası 700 makale, inceleme ve araştırma

kafkasya tarihi, arkeolojik dönemler / kafkasya'da eski türker / selçuklular ve kafkasya / moğollar ve kafkasya / altın orda, timurlular ve kafkasya / karakoyunlular, akkoyunlular, safeviler ve kafkasya / azerbaycan hanlıkları ve atabegleri

UFUK TAVKUL / MEHMET İŞIKLI / AYHAN YARDIMCIEL / HATİCE P. ERDEMİR / SAMİ PATACI / AKIN BİNGÖL / MİR FATİH ZEKİYEV / İLHAMİ DURMUŞ / ABDÜLHALUK M. ÇAY / KAMİL LEVENT ZOROĞLU / ZEKİYE TUNÇ / UMUT ÜREN / YUSUF GEDİKLİ / OSMAN KARATAY / MUSTAFA ALİCAN / YAŞAR BEDİRHAN / SAVAŞ EGİLMEZ / ALİ ERTUĞRUL / MEHMET ERSAN / HÜSEYİN KAYHAN / HASAN OKTAY / MUAMMER GÜL / ALEKSANDR ŞAYDATOVİÇ / KADIRBAYEV / ŞİRİNBEY ALİYEV / OKTAY BERBER / MUSTAFA KAFALI / ULİ ŞHAMİLOĞLU / İLYAS KEMALOĞLU / A. MELEK ÖZYETGİN / SEVİNÇ RAHİMOVA / İSMAİL AKA / İLHAN ERDEM / MUSTAFA UYAR / SÜLEYMAN MEMMEDOV / KAZİM PAYDAS / SEYFETTİN ERŞAHİN / HAMZA GÜNDOĞDU / OKTAY EFENDİYEV / MUHSİN MACİT / ZİVER HÜSEYNLİ / MEHMET ALİ ÇAKMAK / ELMİRA MEMMEDOVA / MERZİYE İSKENDEROVA / HÜSAMETTİN MEMMEDOV / ELДАР ELHANOĞLU İSMAİLOV / SAİDE HACİEVA / RAKİF HÜSEYNOĞLU İBADOV / TOFİQ TEYBUBOĞLU MUSTAFAZADE / İRADE MEMMEDOVA / AYNUR EMENOVA / RÜHENGİZ A. SULTANOVA / GÖVHER N. MEMMEDOVA

Bu dergi Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi tarafından yayımlanmaktadır.

Talış (Lenkeran) Hanlığı

131487 (Talış Hanlığı)

İrade Memmedova*

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

20 Subat 2016

Onsekizinci yüzyılın başlarında Azerbaycan'da bağımsızlık kazanmış feodal devletlerden (hanlık) biri de Azerbaycan'ın gune doğusunda Talış Dağları, Hazar Denizi ve Muğan Çölü arasında yerleşen Talış (Lenkeran) Hanlığı'dır.¹ Gilan, Erdebil, Karadağ, Cavad Hanlıkları ve Salyan Sultanlığı ile sınırları bulunmaktaydı. Hanlığın merkezi ilk başta Astara, daha sonralarsa Lenkeran şehri olmuştur.

İsgender Münsi, 1628 yılında emirlerin listesinde "Talış" halkının iki emirinin adını veriyor: Bunlardan birincisi Astara'nın Talış kadısı Sarıhan ve ikincisi birkaç Talış mahalının kadîsi Bedir Sultan'dır.² Bu süla lenin iki kolunun mevcut olan mülkleri 1726-1727'li yıllarda kaybolunuyor.³ Talış Hanlığı'nı iki han yönetiyordu. Lenkeran'da Omir Agis (muhtemelen Mir Aziz), Kızılağaç'ta Musa Han.⁴ "Tezküretül Mülük"⁵ ise Talış Hanlığı'nda Astara ve Karadağ (muhtemelen Kızılağaç) olmak üzere iki hanlık ismi belirtilmiştir. Aynı zamanda Astara'da Mehemmet Hüseyin kendi bağımsızlığını ilan etmişti. Bu üç hakim arasında Talış Hanlığı'nda egemenlik için mücadele başlar. Bu savaşı Musa Han kazanır ve Mir Aziz ile Mehemmet Hüseyin'in topraklarını kendi topraklarına ekler. Böylece, Musa

Han, feodal mülklerinin tam sahibi olur. Musa Han'ın yönettiği bağımsız hanlığın Merkezi Astara şehriydi. O, Astara Kürab'ında hakim olmuştur. Astara Kürab'ı (Kür bu bölgeden geçen nehirdir), Görganrude Asalim, Vilgic, Dırığ ve Zuvand mahallarından oluşuyordu.⁶

Bu devirde İran, Rusya ve Türkiye arasında Azerbaycan uğrunda savaşlar gidiyordu. Bakü'nün Ruslar tarafından işgalinden sonra, 26 Ağustos'ta Matyuşkin, Talış Mir Abas Bey'den mektup alıyor. Bu mektupta o, kendisinin Rusya'ya hizmet etme isteğini sunuyordu. Herhalde o Rusya ordusunun desteğini arkasına alarak rakipleriyle, ilk sırada Astaralı Musa Han'la hesaplaşmak istiyordu. Aynı zamanda Mir Abas Bey de himaye için Rusya'ya başvurmuştu. Onun bu davranışında Gürcü asıllı Kızılağaç Sultanı, Becan'ın etkisi olduğu muhtemeldir.⁷

1724 yılındaki İstanbul Antlaşması'na göre, Derbent'ten Astrabad'a kadar Hazar yanı vilayetler Rusya'nın denetimine geçti. Fakat Rus ordularının 1722-1735 yıllarında Hazar yanı vilayetleri birinci işgali zamanı Talış Hanları kendi topraklarını ellerinde tutmayı başarmışlardı.⁸

1725 yılında Türkler Erdebil'i tuttular. 23 Aralık'ta general Levaşov Türklerden iki devlet arasındaki antlaşmanın şartlarına uyma ve Erdebil'den çekilme talebinde bulundu. Fakat Osmanlı tarafı bu isteği geri

(* Doç. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü (Türkler Projesi, C.7).

- (1) N. Dubrovın, *İstoriya Vojny i Vladetstva Ruskih na Kafkaze*. t. 1 kn. 1. S. P. b. 1871, s. 324 (Rusların Kafkasya'da Savaş ve Yönetim Tarihi).
- (2) İ. P. Petrushevski, *Očerki po İstorii Feodalnih Otnoşeniy v Azerbaydžane i Armenii XVIII-XIX vv.* L., 1949, s. 132; (16-19. y. y. de Azerbaycan ve Ermenistan'da Feodal İlişkiler Tarihinin Ait Yazıları).
- (3) P. E. Butkov, *Materiali po Novoy İstorii Kafkaze s1722 po 1803 gg.* S. P. b. 1869, 1. cilt s. 86; (1722 Yılından 1803 Yılına kadar Kafkasya'nın Yeni Tarihinin Ait Belgeler).
- (4) İ. P. Petrushevski, a.g.e., s. 132; P. E. Butkov, *Materiali po Novoy İstorii Kafkaze s 1722 po 1803 gg.* S. P. b. 1869, 1. cilt s. 86.
- (5) İ. P. Petrushevski, a.g.e., s. 132.
- (6) Mirze Ahmet Mirze Hudaverdi oğlu. "Abharname", Farsçadan çevrili Ali Hüseyinzade.
- (7) T. Mustafazade, *Azerbaydžan i Rusko-Türkiske Otnoşeniy v XVI-II veka*, Bakı 1993, s. 72; (18. yy. ilk üçten birinde Azerbaycan ve Rus-Türkiye ilişkileri).
- (8) İ. P. Petrushevski, a.g.e., s. 132.

705

YENİ TÜRKİYE 72/2015

705 - 719

جمهوری آذربایجان شوروی قرار گرفت و در ۱۳۷۰ش/۱۹۹۱م پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و استقلال جمهوری آذربایجان این بخش از تالش همچنان در قلمرو این کشور باقی ماند (نک: بخش تاریخ در همین مقاله).

بخش جنوبی این سرزمین که در ایران قرار دارد، از لحاظ تقسیمات کشوری جزئی از استان گیلان به شمار می‌رود و مشتمل بر ۴ شهرستان به نامهای تالش، رضوان‌شهر، ماسال و آستارا است (رهنمایی، ۱۴). اما بخش شمالی آن که در اراضی جمهوری آذربایجان واقع است، از ۶ واحد اداری به نامهای لنکران، جلیل‌آباد، ماساللی، آستارا، لریک و یاردیملی تشکیل شده است (امیراحمدیان، همانجا).

سرزمین تالش یاریکه‌ای جنگلی و مرطوب است که از لحاظ ناهمواریها به دو ناحیه کاملاً متمایز جلگه‌ای در شرق و کوهستانی در غرب تقسیم می‌شود. پهنای ناحیه جلگه‌ای آن به تفاوت از ۱ تا ۵۰ کیلومتر است (رهنمایی، همانجا؛ آقاجانی، ۱۵/۱). بخش کوهستانی تالش به سبب همجواری با دریای مازندران پوشیده از جنگل و مراتع نسبتاً وسیع است (محمودی، ۱۷). آب و هوای تالش در ناحیه جلگه‌ای معتدل و مرطوب، و در ناحیه کوهستانی مرطوب و سرد است و بارندگی سالانه آن میان ۱۳۰۰-۱۸۰۰ میلی‌متر است (آقاجانی، ۱۶/۱).

رشته کوههای تالش به درازای ۲۷۰ کیلومتر در جهت شمال غربی به جنوب شرقی امتداد دارد. این رشته کوه از جنوب شهرستان مغان شروع می‌شود و رو به سوی جنوب خاوری تا دره آستارا به صورت کوههای مرزی میان ایران و جمهوری آذربایجان ادامه می‌یابد و از گردنه حیران منحرف شده، تا باختر هشتپیر تقریباً به صورت مستقیم کشیده می‌شود. سپس از باختر هشتپیر دوباره به سوی جنوب خاوری امتداد دارد و در جنوب شهرستان رشت به دره سفید رود می‌رسد. این کوهستان از کوههای بسیاری تشکیل یافته است که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از آق‌داغ (۳۳۲۲ متر)، سبله خونی (۳۱۱۰ متر)، میریش یوردی (۲۹۴۸ متر) و خیل‌گاه (۲۸۶۰ متر) (جعفری، کوهها... ۷۰؛ فرهنگ جغرافیایی کوهها... ۲۱۰/۱، ۲۸۳، ۲۹۱، ۳۲۴).

رودهای چندی از بلندبدهای کوههای تالش سرچشمه می‌گیرند که بیشتر از آب برف تغذیه می‌شوند و به دریای مازندران می‌ریزند. از مهم‌ترین این رودخانه‌ها در ناحیه جنوبی تالش، شاندرمن، شفارود، لمیر، کرگان‌رود، لندویل و آستارا را می‌توان نام برد. در ناحیه شمالی نیز رودخانه‌های ویلشن، لنکران و تنگ رود جریان دارد (فرهنگ جغرافیایی رودها... ۶۱/۲؛ آقاجانی، ۲۰/۱؛ امیراحمدیان، ۲۵-۲۶).

آب و هوای مناسب و خاک حاصلخیز، سرزمین تالش را به یکی از کانونهای مهم کشاورزی بدل ساخته است. برنج، غلات،

وجه تسمیه شهرهای ایران، تهران، ۱۳۷۵ش؛ جعفری، عباس، دایرة المعارف جغرافیایی ایران، تهران، ۱۳۷۹ش؛ جغرافیای کامل ایران، وزارت آموزش و پرورش، تهران، ۱۳۶۶ش؛ جمال‌زاده، محمدعلی، گنج‌شایگان، برلین، ۱۳۳۵ش؛ حمدالله مستوفی، نزهة القلوب، به کوشش لسترچ، لیدن، ۱۳۳۳ق/۱۹۱۵م؛ سرشماری عمومی نفوس و مسکن (۱۳۷۵ش)، نتایج تفصیلی، شهرستان تاکستان، مرکز آمار ایران، تهران، ۱۳۷۶ش؛ سیمای میراث فرهنگی تروین، سازمان میراث فرهنگی، تهران، ۱۳۸۲ش؛ فرهنگ جغرافیایی آبادیهای کشور (قزوین)، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، تهران، ۱۳۷۸ش؛ فرهنگ جغرافیایی ایران، استان مرکزی (آبادیها)، دایرة جغرافیایی ستاد ارتش، تهران، ۱۳۲۸ش؛ فلاندن، اوژن، سفرنامه به ایران، ترجمه حسین نورصادقی، تهران، ۱۳۵۶ش؛ قزوینی، محمدشفیع، قانون قزوینی، به کوشش ایرج افشار، تهران، ۱۳۷۰ش؛ گلریز، محمدعلی، مینور، تهران، ۱۳۳۷ش؛ نشریه عناصر و واحدهای تقسیمات کشوری، وزارت کشور، تهران، ۱۳۸۴ش؛ نقشه جمهوری اسلامی ایران براساس تقسیمات کشوری، گیتاشناسی، تهران، ۱۳۸۴ش، شم ۲۹۰؛ ورجاوند، پرویز، سرزمین قزوین، تهران، ۱۳۴۹ش؛ هو، سیمای تاریخ و فرهنگ قزوین، تهران، ۱۳۷۷ش.

علی کرم‌همدانی

تالس، نک: طالس.

تالش، سرزمینی در جنوب غربی دریای خزر و نیز رشته کوه و قومی به همین نام، همچنین نام شهرستانی در استان گیلان.

I. جغرافیا

سرزمین تالش با وسعتی حدود ۸۸۴۰ کیلومتر ۲ در امتداد کرانه‌های جنوب باختری دریای مازندران، از شمال تالاب انزلی تا مصب رودخانه کورا، در جمهوری آذربایجان کشیده شده است. این سرزمین از خاور به دریای مازندران و از باختر به رشته کوههای تالش محدود است و اقلیمی همانند گیلان دارد (نک: رهنمایی، ۹؛ امیراحمدیان، ۲۵؛ جعفری، دایرة المعارف... ۸۲۸). بخش شمالی این سرزمین نخست در ۱۲۲۸ق/۱۸۱۳م پس از پایان نخستین جنگ ایران و روسیه برپایه عهدنامه گلستان از ایران جدا، و ضمیمه خاک روسیه تزاری شد؛ اما به سبب ناخرسندی مردم محلی از روسها و بیرون رانده شدن نیروهای روسیه توسط مردم آنجا، دوباره به خاک ایران پیوست؛ سپس با آغاز دور جدیدی از تهاجمات روسیه به ایران و شکست ایران در جنگ که منتهی به عقد معاهده ترکمانچای شد، بار دیگر این بخش از تالش به خاک روسیه ضمیمه گردید (نک: شمیم، ۶۴؛ نفیسی، ۱۸۰/۲-۱۸۱).

با سرنگونی حکومت تزاری روسیه در ۱۹۱۷م، تالش شمالی در قلمرو جمهوری نوبیان مغان قرار گرفت، اما پس از چندی اراضی این جمهوری نوپا به تصرف حکومت مساواتها در آمد و این بخش از تالش بر قلمرو آنان افزوده شد و سرانجام با چیرگی بلشویکها بر قفقاز و سرنگونی حکومت مساواتها و با تشکیل اتحاد جماهیر شوروی بخش شمالی تالش در اراضی

'*Ölmān* (1593) outlines the distinctive features of the Ottoman dynasty, while the *Shehnāme-i hümāyūn* (1596) and the *Egri fetih ta'rikhi* (1598, in verse; the title has been established by Woodhead, see *Bibl.*) describe the Hungarian campaigns of Sinān Pasha and Mehemmed III respectively. While the first court historiographers imitated the famous *Shāh-nāme* of Firdawsī in form and language, Ta'līkī-zāde, with one exception, composed prose works in Ottoman *inshā'* style. Shortly after his dismissal, the *shehnāmedji* post seems to have been abolished.

Bibliography: Nedjīb 'Āsim, '*Ölmānlī ta'rikh-nūvisleri ve müverrikhleri: shehnāmedjiler*, in *TOEM*, ii, no. 7 (1911), 432-4; Christine Woodhead, *From scribe to littérateur: the career of a sixteenth-century Ottoman Kātib*, in *BSMES Bull.* ix/1 (1982), 55-74; eadem, *An experiment in official historiography: the post of Şehnāmedci in the Ottoman Empire*, in *WZKM*, lxxv (1983), 157-82; eadem, *"The Present Terror of the World"? Contemporary views of the Ottoman Empire c. 1600*, in *History*, lxxii/234 (1987), 20-37 (a thorough analysis of the *Shemā'il-nāme*); eadem, *Ta'līkī-zāde's Şehnāme-i hümāyūn. A history of the Ottoman campaign into Hungary 1593-94*, *Islamkundliche Untersuchungen*, 82, Berlin 1983 (ed. of the work in transcription). The four miniatures in the manuscripts of the *Egri fetih ta'rikhi* were published by G. Fehérvári, *The "Egri Fetihname" in the Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi* (in Hungarian), in *Az Egri Múzeum Eukönyve* 1969, Eger 1969, figs. 1-10 (according to the author, the correct title of this work is *Shehnāme-yi sulṭān-i selāṭīn-i dīhān*) and Géza Fehér, *Turkish miniatures from the period of Hungary's Turkish occupation*, Budapest 1975, pls. XLVIII-LI.

(P. FODOR)

TĀLĪKŌTĀ, a small town of the mediaeval central Deccan, now in the Bidjapur District of the Karnataka State of the Indian Union (lat 16° 31' N., long. 76° 20' E.). It is famed as the assembly point and base camp for the combined forces of the South Indian sultanates (the 'Adil Shāhīs, Barīd Shāhīs, Quṭb Shāhīs and Nizām Shāhīs [q.v.]). These all marched southwards some 50 km/30 miles southwards to the Krishna river and the villages of Rakshasa and Tangadi, crossed the river and, at a point 20 km/12 miles south of the Krishna, after several skirmishes, the Muslim forces engaged those of Vidjayanagara [q.v.] at a village called Bannikāṭī on (most probably) 20 Djumādā II 972/23 January 1565. This historic battle is usually termed that of Tālikōtā, although it should more accurately be called that of Bannikāṭī. In it, the power of the Hindu ruler of Vidjayanagara, the 80-year old Rāma Rādjā, was broken and the Rādjā himself executed by the victorious Nizām Shāhī.

Bibliography: *Imperial gazetteer of India*², xxiii, 214; H.K. Sherwani, *Tilingana under Ibrāhīm Quṭb Shāh*, in *Jnal. Indian Hist.* (1957), 359-84; idem, *The site of the so-called Battle of Tālikōtā*, in *Jnal. Pak. Hist. Soc.*, v, 111 ff.; idem and P.M. Joshi (eds.), *History of medieval Deccan (1295-1724)*, Haydarābād 1973, i, 128 n. 179, 247-8, 330-2; R.C. Majumdar (ed.), *The history and culture of the Indian people. VII. The Mughul empire*, Bombay 1974, 424-6; B. Stein, *Vijayanagara (= The New Cambridge history of India, I.2)*, Cambridge 1989, 119-20. See also HIND. iv. History, at vol. II, 425a. (C.E. BOSWORTH)

TĀLĪMIYYA [see ISMĀ'ĪLIYYA].

TĀLISH, a district on the southwestern shores of the Caspian Sea, originally wholly within Persia until the Gulistān Treaty of 12/24 October 1813 between Russia and Persia awarded to

Russia the greater part of Tālish, that north of the Astārā river. This last part has successively been ruled by Imperial Russia, the Soviets and (since 1991) the Azerbaijan Republic. The part of the Iranian Tālishī people remaining within Persia occupies an area of the modern province (*ustān*) of East Azerbaijan to about 50 km/30 miles south of the Astārā river.

1. Geography and history.

The region comprises an inland mountain region and a narrow coastal strip, fertile, with dense vegetation (a home of the endangered Caspian tiger) and a high rainfall (approx. 125 cm/50 inches of rain p.a. at Lankorān [q.v.], the main urban centre of Tālish); in the north, Tālish merges into the steppelands of Mūkān [q.v.] or Mūghān.

According to Marquart, *Streifzüge*, 278-9, the name is first found in the Armenian translation of the Alexander Romance as T'alish. At the time of the Arab conquests, in 24 or 25/645-6, al-Walīd b. 'Uqba b. Abī Mu'ayyid raided al-B.b.r (? cf. Minorsky, *Hudūd al-'ālam*, comm., 391; the anonymous author does not mention Tālish), al-Ṭ.y.lasān (= Tālish) and the steppe region of Mūkān (al-Balādhuri, *Futūh*, 327; al-Tabarī, i, 2805). According to al-Aṣma'i, in Yāqūt, *Buldān*, i, 812, iii, 571, the Persian pronunciation of the region's name was Tālishān (a plural form?), and in early Islamic times it was an administrative district (*'amal*) of the province of Gurgān. Ḥamd Allāh Mustawfī (8th/14th century) mentions a village Tālish on the road from Sulṭāniyya to Ardabil (hence south of the earlier Tālish) (*Nuzha*, 180, tr. 173). In the Il-Khānid period, the Ispahbadhs of Gilān seem to have had a principality on the borders of Gilān and Mūkān, with a fortress and villages in Tālish (Minorsky, *A Mongol decree of 720/1320 to the family of Shaykh Zāhid*, in *BSOAS*, xvi [1954], 524-5), and in later times, a local *khān* had his seat at Lankorān and was subject to the kings of Persia; but the district played little part in the wider affairs of Persia until the advance of Tsarist Russia through eastern Transcaucasia. Peter the Great first occupied the region; it was returned to Persia in 1732, again occupied by the Russians 1796-1812 but finally lost in the next year. Hence after 1813, the greater part of Tālish came within Russian territory, in which the greater part of the Tālishī people now found themselves, many of them continuing to nomadise in the Mūkān steppes, but a smaller part of them has remained within Persia. Most of the Tālishīs are Shī'īs.

Bibliography (in addition to references given in the article): Le Strange, *The lands of the Eastern Caliphate*, 173; N. Yū. Marr, *Talishi*, Petrograd 1922; M. Bazin, *Le Tāleche, une région ethnique au nord de l'Iran*, Paris 1980. (C.E. BOSWORTH)

2. Language.

Tālishī is a North-Western Iranian language, close to Tati [q.v.]. The language (or dialect) has a range of mutually intelligible sub-dialects, stretching from the north to the south. The consonantal system of Tālishī does not differ from that of Persian, whereas the range of its vowels is enlarged, in comparison to Persian, by the addition of *ə*, a central vowel, and at least in northern and central sub-dialects, also by *ū*, a front vowel. As is the case with most of the modern Iranian dialects of ancient Media, Tālishī possesses two cases: the direct or the subject case, and the oblique or the genitive and object case. In Asālimī, a central Tālishī dialect, the case endings typically are: sing. dir. -*ə*, pl. dir. -*ə*, sing. obl. -*ī*, pl. obl. -*un*.

The verbal system diverges from most other Western Iranian dialects by employing the present stem

1711
1914-87

1058 ASATRIAN, Garnik & BORJIAN, Habib. Talish and the Talishis (the state of research). *Iran and the Caucasus*, 9 i (2005) pp.43-72. [Dealing mostly with Talysh in Azerbaijan, but also Iran.]

Talish

1061 TER-ABRAHAMIAN, Hrant. On the formation of the national identity of the Talishis in Azerbaijan Republic. *Iran and the Caucasus*, 9 i (2005) pp.121-144.

Talish